

Univerzita Komenského v Bratislave

Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta

Mgr. Vladimír Kiš, katedra praktickej teológie

Posudok oponenta záverečnej diplomovej práce

Lukáš Frank, *Vybrané liturgické symboly Veľkonočného trojdnia, história, teológia a podnety pre súčasnú prax*, Nitra 2023.

1. Totožnosť obsahu práce s názvom témy

Autor predloženej diplomovej práce si zvolil na spracovanie konkrétnu časť liturgického roka, z ktorej vybral štyri liturgické symboly. Zaoberal sa pri tom aspektom historickým i teologickým, čo vyústilo do podnetov pre súčasnú prax. Názov práce teda vhodne vyjadruje jej obsah.

2. Štruktúra práce

Rozčlenenie na tri kapitoly je primerané, pričom druhá kapitola sa stáva ťažiskovou. V prvej časti sú podkapitoly, ktoré sa všeobecnejšie venujú židovskej a kresťanskej Veľkej noci, ktorá sa stabilizuje ako slávenie Veľkonočného trojdnia. V ďalších dvoch kapitolách sa už práca rozčleňuje na štyri vybrané liturgické symboly, pričom sa v druhej kapitole hľadajú pramene daného symbolu, historické okolnosti jeho vývoja a súčasná podoba určená v liturgických knihách, novších vyjadreniach liturgického práva, ako napokon aj stručný opis praxe ich slávenia. Tretia kapitola, najkratšia, sa snaží naplniť zámer práce a prináša popri vhodnom liturgicko-teologickom zhrnutí podnety pre súčasnú prax. Napriek tomu, že je druhá kapitola pomerne najdlhšia, je to pochopiteľné z pohľadu zvolenej témy a metodológie. Zrejme chybou z nepozornosti je fakt, že tretia kapitola je rozdelená na tri podkapitoly, pričom stať „3.1.1“ by mala byť v skutočnosti „3.2“ a ostatné by sa tým mali posunúť ako podkapitoly o číslo vyššie.

3. Obtiažnosť práce

Obtiažnosť práce je primeraná vo všetkých častiach, nakoľko si vyžaduje štúdium literatúry, čiastočnú analýzu biblických a liturgických textov a pozornosť na praktickú stránku slávenia. Autor pracuje aj s inojazyčnou literatúrou, pri danej téme aj špecificky s niektorými latinskými textami. Práca je do istej miery najmä prehľadová, no ukazuje schopnosť autora zamýšľať sa na základe existujúcich teologických názorov nad výzvami súčasného slávenia. Treba oceniť, že popri využití klasickejších predchádzajúcich prác významnejších autorov reflektuje aj zmenené podmienky, ktoré dáva s nimi vhodne do súvisu.

4. Formálna stránka práce

Práca sa číta pomerne dobre a nevyskytujú sa v nej zásadné formálne chyby. Dalo by sa, samozrejme, poukázať na niektoré nedostatky ortografie, ale tie vznikajú zrejme skôr nepozornosťou. Ďalší druh chýb sa vyskytuje v cudzojazyčných textoch a výrazoch. Verím, že pozornejšie čítanie vlastnej práce zo strany autora by prinieslo zlepšenie práce.

Celková správnosť štýlu a jazyka je na dobrej úrovni. Myšlienky sú formulované pochopiteľne a primerane napredujú k pochopeniu zvolenej témy. Práca je výzvou pre správne písanie náboženskej terminológie,

čo by si vyžadovalo ucelené premyslenie pri písaní veľkých a malých začiatkových písmen (a to už pri nadpisoch kapitol a podkapitol).

Citovaný text sa spočiatku uvádza iba kurzívou, no je veľa miest, kde je okrem úvodzoviek aj v kurzíve. Dlhé citácie sú podobne vysádzané kurzívou, mali byť v samostatných odsadených odstavcoch s menším stupňom písma. Prispelo by to väčšej prehľadnosti textu. V celej práci je uplatnený princíp uvádzania všetkých citátov, vrátane biblických a liturgických, v poznámkach pod čiarou. V tomto druhu liturgicko-teologickej práce by sa však biblické citáty mohli uvádzať priamo v texte (v zátvorke), a podobne aj citáty z aktuálnych liturgických prameňov, akými sú *Rímsky misál* alebo často uvádzaný *Obežník* kongregácie, pričom by sa pre ne zvolili primerané skratky.

Bolo by tiež dobré mať celkovo zavedený systém skratiek používaných v práci, ktoré by boli uvedené na jej začiatku.

5. Metodologický postup a bibliografické pramene

Z metodologického hľadiska autor okrem vlastných myšlienok hojne využíva niektoré publikácie, z ktorých čerpá, a uvádza ich v bibliografii. Pre lepšiu orientáciu v čase je veľmi dobré, že autor v texte uvádza pri zmienkach o osobách rok ich úmrtia.

Samotné bibliografické údaje sú pomerne súrodé, a to vrátane internetových. V Zozname použitej literatúry (ale aj v samotných poznámkach) sú však niektoré nadbytočné slová alebo skratky, ktoré trochu sťažujú orientáciu v bibliografických dátach (napr. „ADAM, Adolf et al.“, „5. ed. rifusa. vyd. Cinisello Balsamo“, „Vydanie prvé. vyd. Badín“, „Sacrosanctum concilium. [s.l.]“, „Spolok sv. Vojtecha - Vojtech, spol. s r. o.“ a pod.). Ďalej pri diele „O Pasše. Peri Pascha“ nemožno uvádzať autora vo forme „MELITON, RECINOVA, Monika“. Pri internetových zdrojoch stačí uviesť okrem názvu celú internetovú adresu, a netreba uvádzať server akoby názov časopisu, dokonca so zložkou „In.“. Nie je úplná jednota v uvádzaní diel toho istého druhu v kurzíve. Pri publikáciách slovníkového typu je vhodné odkázať na konkrétne heslo.

6. Výber a použitie bibliografických prameňov

Výber bibliografických prameňov považujem za primeraný a dostatočne aktuálny, pričom nechýbajú aj renomovaní autori z prostredia mimo Slovenska a Čiech. Samozrejme ich výber je obmedzený požiadavkami na diplomovú prácu.

Predseda však by bolo osožné, keby sa pracovalo s historickými liturgickými textami nielen sprostredkované cez iných autorov, ale aspoň v niektorých prípadoch aj priamym citovaním z kritických vydaní. Podobne to platí aj o citovaní cirkevných otcov. Bolo by totiž užitočnejšie nájsť odkaz na konkrétne patristické dielo.

7. Formálne a vecné chyby a omyly

Použitie výrazu „quatrodecimáni“, čo je skôr italizmus, dokonca sa nájdu aj tvary ako „quatrasedecimáli“.

Nesprávne latinské termíny ako „suscitati Christi“, „Triduo sacro“ (ako domnelý nominatív), „missa praesentificatorum“, „viteur: saeculum“ namiesto „vitetur: sacellum“, „illuminadi“, „Santissimus“ alebo aj grécke ako „fóstimos, fóstima“.

Pojem *mimesis* je viackrát uvedený ako „minéza, minetický“. Pozostatok českej predlohy v slovách „zo zretele“.

8. Možnosti využitia práce

Pri čítaní práce som narazil na mnohé pasáže, ktoré predstavujú skutočný potenciál na ďalšie prehĺbenie tejto témy v ďalšej vedeckej práci, prípadne môžu poslúžiť ako cenný zdroj informácií pre liturgicko-pastoračné príručky k sláveniu a prežívaniu Veľkonočného trojdnia.

9. Otázka na obhajobu

Je ľahšie a užitočnejšie premýšľať nad reorganizáciou Veľkonočnej vigílie, ktorá je skutočnou liturgiou, než nad vystavovaním Oltárnej sviatosti v monštrancii do „Božieho hrobu“, čo je skôr úkon ľudovej zbožnosti? Čo viac prospeje ucelenému vnímaniu slávenia Veľkonočného tajomstva?

10. Vyjadrenie ku kontrole originality

Výsledok kontroly originality je v CRZP 7,34 % a v Theses 7,06 %. Na percentách majú primárne podiel biblické patristické a liturgické texty, ktoré v práci cituje.

11. Záverečné hodnotenie

V konečnom hodnotení treba oceniť, že si autor zvolil tému, ktorá súvisí s aktuálnymi otázkami slávenia Veľkonočného trojdnia, dokonca v pomerne dynamickej oblasti, akou je postupná transformácia mentality Obradu umývania nôh. Prináša k zvoleným štyrom liturgickým symbolom užitočný biblický základ a základné momenty ich historického vývoja, no neobchádza ani podnety pre súčasnú prax. A to všetko spôsobom, ktorý je dostatočne jasný a obsahovo obohacujúci.

Práca je teda v rámci možností magisterského štúdia užitočná pre samotného autora a prínosná pre čitateľa. Zodpovedá požiadavkám kladeným na diplomové práce, preto ju odporúčam k obhajobe a hodnotím ju známku A – výborne.

V Bratislave 20. mája 2023

Vladimír Kiš